

Vetőmag

XVII. évfolyam, 2010. 1. szám

A Vetőmag Szövetség Szakmaközi Szervezet és Terméktanács folyóirata

A tartalomból

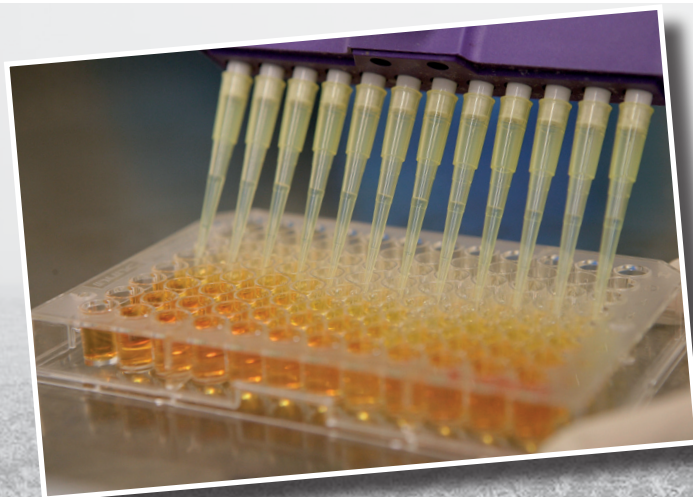
Erősíteni az információcserét 2

A kukorica termesztésének ökonómiai elemzése 5

Iránymutatás a hamisított kukorica vetőmag elleni fellépésről 8

Gyümölcsöző magyar-francia együttműködés Törökszentmiklóson 12

Alternatív lehetőség: teret nyer-e a választott-bírósi eljárás a vetőmagágazatban? 14

Erősíteni az információcserét

A fennállásának 90. évfordulóját ünneplő Lengyel Vetőmag Szövetség szervezésében rendezték meg a 9. EESNET konferenciát 2009. november 8-10. között Krakkóban.

EESNET BIZOTTSÁGI ÜLÉS

A konferencia első napján az EESNET Szakmai Bizottságának (továbbiakban: Bizottság) ülésén Magyarországról Ertseyne Dr. Peregi Katalin és Apostol Emília vettek részt. A Bizottság az EESNET jövőbeni feladatait és prioritásait tárgyalta. A konferencián 2009-ben 200-an regisztráltak, melyből 70 volt lengyel (2008-ban, a VSZT által szervezett EESNET konferencián csaknem 300 résztvevő volt jelen, amelyből 100 volt magyar). A szervezők szerint egy Bangkokban rendezett vetőmagos konferencia sok résztvevőt elcsábított.

Az EESNET új taggal, Törökországgal bővült. A Bizottság ülésén bemutatkozott a török vetőmag szövetség: a TÜRKTED.

Az EESNET működéséről Svetlana Balesevitc Tubic (EESNET főtájkára) elmondta: nagy problémát jelent, hogy a 15 tagország közül csak 6-7 tagország aktív a Szervezetben. Felmerült, hogy a Szervezet nemzetközi ismertségét növelni lehetne egy saját logó kifejlesztésével. Jelenleg az összes EESNET-tel kapcsolatos munka önkéntes alapon zajlik. Különböző pályázatokból, valamint az éves konferencia bevételeiből fel lehetne állítani az EESNET költségvetését, melynek segítségével hatékonyabb munkavégzés válna lehetővé, a fontosabb nemzetközi üléseken az EESNET képvisel-tethetné magát.

A jelenlévő bizottsági tagok abban állapodtak meg, hogy az EESNET fő feladata az információcsere a tagországok között, ezt a tevékenységet kell erősíteni, ennek érdekében évente két bizottsági ülésre lenne szükség. Az EESNET külön munkacsoport felállítását tervezi a Better Regulation-nal (EU jogszabályi felülvizsgálattal) kapcsolatban. A keleti tagországok aktivizálása kiemelkedő fontosságú lenne, mivel több jelenlévő képviselő is jelezte, hogy az EESNET kezd „kimerülni”, minden évben ugyanazok a cégek jelentkeznek. Amennyiben nem frissül a résztvevői lista, abban az esetben kérdéses a Szervezet jövője.

A következő években az alábbi or-

szágok szerveznek EESNET konferenciát: 2010: Csehország; 2011: Törökország; 2012: Románia.

ELŐADÁSOK

A konferencia előadásai a fajtaoltalmi jogok köré szerveződtek, illetve a különféle országokban alkalmazott fajtaoltalmi eljárások bemutatása volt a cél.

A **Közösségi Növényfajta-oltalmi Hivatal** (CPVO) elnöke, Bart Kiewiet a nemesítői jogok fontosságáról beszélt. A Közösségi Növényfajta-oltalom azért hasznos, mert egy bejelentéssel, egy eljárással, egy vizsgálattal az EU 27 országában megszerezhető az oltalom a fajta részére. Az elmúlt 12 évben folyamatosan emelkedett a bejelentések száma, 2008 végéig 32.817 bejelentés érkezett, melynek – érdekes módon – legjelentősebb része dísznövényekre kérényezett közösségi növényfajta-oltalmat (1. ábra). Az utántermesztett vetőmag utáni jogdíjfizetési kötelezettséggel kapcsolatban az a legnagyobb probléma, hogy a legtöbb országban nincs működőképes rendszer. Ezen kívül számos országban problémát jelent a vonatkozó adatok begyűjtése (utántermesztett vetőmaghasználat, kiskisgazdaság pontos definíciója).

A **Német Nemesítők Szövetségétől** (BDP) Thomas Bluntritt vett részt a tanácskozáson, véleménye szerint a nemesítés finanszírozása azért is elengedhe-

tetlen, mert a következő években, évtizedekben a nemesítőknél számos megoldandó kérdéssel kell szembenézniük. 2050-re várhatóan 9 milliárd lesz a Föld lakossága, a klímaváltozás, valamint az energetikai célú terményfelhasználás szintén új típusú fajtaokat igényel. A nemesítő cégek ugyanis nem tudják ezeket a fejlesztéseket saját zsebből finanszírozni, világszerte szükségük van a nemesítői jogokból befolyt összegre. Az utántermesztett vetőmag utáni jogdíj begyűjtésével kapcsolatban fő problémának az információhiányt és a hatósági együttműködés hiányát jelölte meg. Európában az utántermesztett vetőmag használat 50-60% között van, az ezután begyűjthető jogdíj mértéke megközelítőleg évente 65 millió Euró, melynek kevesebb, mint 1/3-át fizetik be a gazdálkodók. Annak érdekében, hogy ez az arány javuljon, elengedhetetlen a tagországok szabályozásának harmonizációja, valamint egy egységes jogdíj begyűjtési rendszer, mely egész Európára érvényes.

A **Nemzetközi Vetőmag Szövetség (ISF)** létrehozott egy jogdíj begyűjtési munkacsoportot. A munkacsoport vezetője, Frank Curtis érdekes és színes előadást tartott a növényfajta-oltalmi jogokkal kapcsolatos – a munkacsoport által összegyűjtött – gyakorlati tapasztalatokról.

A nemesítő az öt megillető díjhoz legegyszerűbben természetesen úgy jut hozzá, ha a termelő *fémzárolt vetőmagot* vásárol, és annak árában megfizeti a licencdíjat.

Angliában zab és bizonyos hüvelyesek esetében az elvetett terület után fizetik be a termelők a jogdíjat.

Ausztráliában egyedi rendszert alkalmaznak az ún. „End Point Royalty” rendszert, melynek lényege, hogy a gazdálkodó a vetőmag megvásárlásával szerződéses viszonyba lép a nemesítővel. A szerződés szerint a termelő minden eladott tonna termés után jogdíjat kell, hogy fizessen, ezért a visszafogott vetőmag után nem kell fizetnie, tilos viszont más termelő számára utántermesztett vetőmagot értékesítenie.

Az egyik leggyakrabban használatos módszer az, ami Magyarországon idén került bevezetésre: az utántermesztett vetőmag után jogdíjat szednek be a nemesítők. Ez a rendszer azonban számos országban nehézkesen működik, mert nincs meg a megfelelő törvényi háttér, hiányzik a hatósági együttműködés, vagy pedig nincs kellő nyilvántartás a gazdaságokról. A világ számos országából lehet felhozni pozitív és negatív példákat is. Érdekesképpen néhány olyan országot is megemlített, melyek jogdíjbegyűjtési rendszere nem közismert.

Svédországban példás a gazdálkodók hozzáállása, hiszen 80%-os a felújítási arány, a maradék 20% utántermesztett vetőmag után pedig magas hatékonysággal tudják begyűjteni a jogdíjat. A lehetséges jogdíj összegének 94%-a eljut a nemesítőkhoz, ez világ-szerte a legjobb arány.

Franciaországban az 55%-os felújítási arány mellett utántermesztett búza esetében minden tonna termés után 50 centet fizetnek jogdíj gyanánt. Árpára és tritikáléra jelenleg nincs működő jogdíjbegyűjtési rendszer.

Lengyelországban nagyon rossz a helyzet, a felújítási arány 12% (a tavalyi 8%-hoz képest növekedett), a jogdíj pedig szinte behajthatatlan, tekintve, hogy 1,8 millió gazdaságból 1,44 millió 10 hektárnál kisebb területtel rendelkezik. A jogdíjbegyűjtési rendszer 2009-ben indult, ebben az évben 500.000 Eurót gyűjtöttek be.

Az **Amerikai Egyesült Államok** területén meglehetősen kaotikus állapotok uralkodnak, hiszen olyan, mintha 50 különböző ország rendszerét kellene összehangolni. A felújítási arány 3 és 90% között mozog, az átlag 34%. Szabad fajták is forgalomban vannak, melyek után nem kell jogdíjat fizetni. Nincs érvényes jogdíj begyűjtési rendszer, helyi próbálkozások már vannak. A kansasi Egyetem 2009-ben indított próbálkozásával egy év alatt 600.000 Euró jogdíjat gyűjtött be.

Uruguayban hagyományosan magas az illegális vetőmaghasználat aránya. A kormány nem engedélyezi, hogy a nemesítők egy szervezetbe tömörülve harcoljanak jogaikért, azonban a fémzárolt vetőmag használatát adókedvezménytel támogatja, ez jelentősen növelte a nemesítők jogdíjból származó bevételeit (70%-ra).

Kanadában a fajták jelentős része szabad fajta, a nemesítés pedig állami kézben van, a felújítási arány csupán 18%.

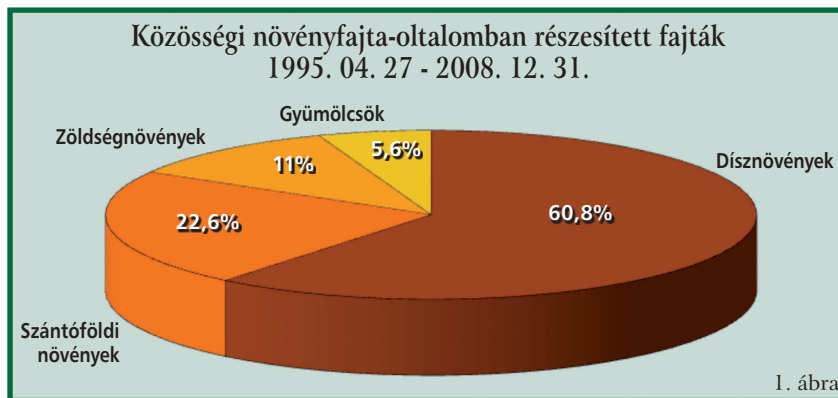
Az **Európai Vetőmag Szövetség (ESA)** főtitkára, Garlich von Essen a szövetségek feladatairól beszélt. A vetőmagipar és a döntéshozók céljai, elképzelései gyakran eltérőek.

A vetőmagipar számára fontos, hogy a nemesítésre minél több anyagi forrás jusson, szigorú legyen a minőségellenőrzési rendszer, növelni kell a rugalmasságot, és meg kell találni a költségek csökkentésének módját. A nemesítői jogok biztosítása, a fajtaelismerés költségeinek csökkentése, a jogszabályok kialakításánál a gazdálkodók és a nemesítők közötti partnerkapcsolat javítása feltétlenül szükséges.

közvetítsek az ipar célkitűzéseit; találjanak szövetségesekre. Fontos, hogy a szövetségek információkat, adatokat közvetítsenek a vetőmagiparról, valamint speciális kapcsolatot, kommunikációt, lobbyerőt igényel a szükséges hidak és partneri kapcsolatok kiépítése.

Az előadók egyetértettek abban, hogy a nemesítők munkája a következő években és évtizedekben – ha lehet – még fontosabb lesz, mint eddig volt, hiszen számos olyan kihívással kell szembenéznie az Emberiségnek, melyeket új, jobban alkalmazkodó, nagyobb tűrő- és termőképességű fajták nélkül nem fog tudni legyőzni. Amennyiben a nemesítők nem tudnak hozzájutni az őket megillető jogdíjhoz, és a kutatások anyagi feltételei hiányoznak, a fenti feladatokat nem lesznek képesek ellátni. Ezért elengedhetetlen a jogdíjbegyűjtési rendszerek kialakítása, az országok közötti tapasztalatcsere a kérdésben, illetve az esetleges harmonizáció.

A konferencia helyszínének megválasztása nem volt szerencsés, a város szélén található hotelt nehezen lehetett megközelíteni, és meglehetősen gyenge

A politikusok a klímaváltozás elleni harcot, a biodiverzitás megőrzését, a környezeti biztonságot (nem GM/organikus termékek előállítás), az élelmiszerminőséget helyezik előtérbe.

Az EU jogi rendszerének felülvizsgálatával a szellemi tulajdon védelme is veszélybe kerülhet, a lehetséges kockázatok az alábbiak:

- utántermesztési engedély kiterjesztése több fajra,
- utántermesztett vetőmag használatának általános engedélye,
- derogációk (pl.: kisgazdaságokra),
- jogdíjak mértékének csökkenése,
- nemesítőkre vonatkozó egyéb feltevélek.

A vetőmag szövetségek feladata az, hogy a társadalom és a politikusok felé

színvonalon láttatja el a kiszolgálást. A Bizottság ugyan reménykedik a folytatásban és próbál lendületet adni az EESNET-nek, tartalommal megtölteni kereteit, azonban a csekély létszámú, de minden évben megjelenő magyar résztvevők szerint erre nincs sok valószínűség. Az EESNET számára az lehetne kiút az elszürkülésből, ha a keleti országokat aktivizálni tudná. Az esetleges orosz, ukrán partneri kapcsolatok lehetősége felvillanyozná a krakkói konferencia után kissé csalódott résztvevőket.

Magyarországról résztvevő cégek: Kesjár Flóra Kft., Pannon Flóra Kft., Elitmag Kft., Mitemag Kft., ZKI, Gran-Export Kft.

Apostol Emília

VSZT statisztika az őszi kalászosok fémzárolt vetőmag-szaporításáról és forgalmazásáról

A VSZT évente kétszer kér adatokat a tagságtól. 2009. december elején az őszi kalászosok fémzárolt vetőmag-szaporításával és forgalmazásával kapcsolatban kértünk adatközlést a Kalászos Szekció tagjaitól.

A beérkezett adatokat feldolgoztuk és az így elkészített összefoglalást a tagságunk számára megküldtük. Ízelítőként néhány főbb növényfaj átlagárának alakulása látható a grafikonokon.

A forgalmazási és a fémzárolási adatok alapján az elmúlt 20 év legalacsonyabb őszi kalászos vetőmag-felújításáról beszélhetünk. A kereslet az előző évekhez képest későn indult meg, és az egész szezonra a pangás volt a jellemző. Az alacsony terményárak és eladási nehézségek jelentősen behatárolták a termelők vásárlási szándékát. Az őszi búza vetőmagforgalma 20% körül, míg a kisebb kalászosoknál még ennél is nagyobb volt a visszaesés. Kivételt képezett a durumbúza vetőmag, mely iránt tavaly ősszel is intenzív vetőmagigény jelentkezett.

Ugyanakkor ismételten bebizonyosodott, hogy a vetőmagvásárlás jellemzően nem árkérdés, hanem sokkal inkább pénzkérdés. A szinte minden mezőgazdasági termékre jellemző alacsony árak és lankás kereslet, valamint a hirtelen megváltozó pénzügyi környezetet jelentett az őszi folyamán. Ahogy a terménypiaci árak nem ismerték el az előállítás költségét, úgy a vetőmag szakma sem tudta várakozásait a vetőmag árában érvényesíteni. A mezőgaz-

daságban felhasznált input anyagok általános ár-csökkenése mellett természetesen az őszi kalászos vetőmagok 15-20%-os ár-csökkenése nem meglepő.

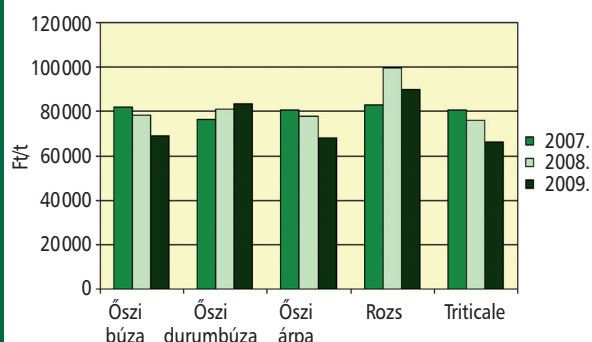
A következő évek tendenciáit előre megjósolni nem lehet. Az általános piaci helyzet, az értékesítési lehetőségek, a terményárak is jelentős hatást foghatnak gyakorolni a kalászos vetőmag-felhasználásra. A termelői gondolkodásmód azonban meghatározó. Jelenleg sajnos az a nézet, hogy a termelő által a saját gazdaságában megtermelt vetőmag megtakarítást jelent, mert a saját investíciót, a saját munkát más-képpen értékelik, mint azt, amikor valamit megvásárolnak. Nem belemélyedve a kérdésbe azért el kellene gondolkodni azon is, hogy a vásárlás esetében a felhasználáskor kell befektetni, továbbá sem a fajtában, sem a vetőmag mennyiségében nem kell egy-

két évvel korábban döntést hozni, nem beszélve a korábbi befektetés terheiről.

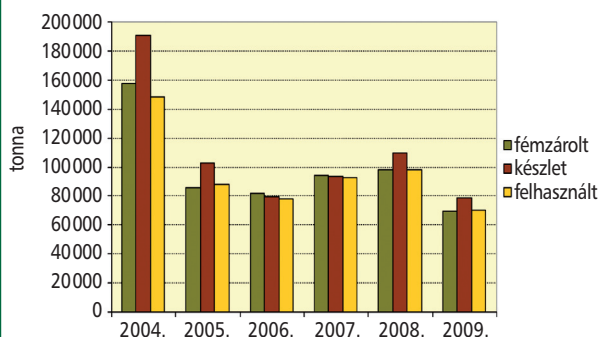
Mindenesetre az feltétlenül igaz, hogy amennyiben a csökkenő fémzárolt vetőmag-felhasználás tovább folytatódik, az a jövőben generálisan vetőmag-ellátási problémákat fog okozni.

A teljes VSZT statisztika megtekinthető honlapunk (www.vszt.hu) Statisztikák rovatában (az anyag csak jelszóval rendelkező tagjaink számára érhető el).

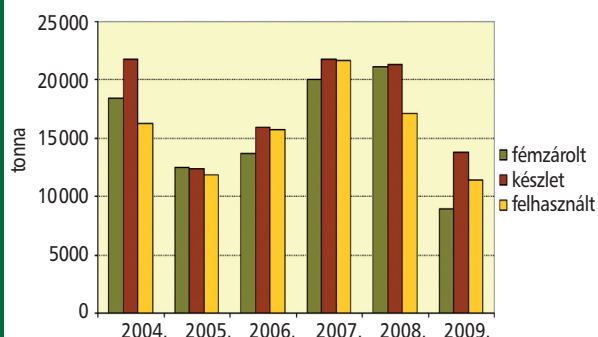
Őszi kalászosok vetőmag értékesítési átlagárának alakulása

Őszi búza vetőmag

Őszi árpa vetőmag

A kukorica termesztésének ökonómiai elemzése

1. BEVEZETÉS

A hazai szántóföldi növénytermesztés legjelentősebb ágazata tavaszi növények közül a kukorica, mely stabilan 1,1 millió hektárt foglal el, ezzel pedig a szántóterület mintegy 20-25%-át teszi ki. Hazánk növénytermesztése esetében elég jelentős mértékben változott a gazdasági és piaci környezet az elmúlt néhány évben. Ez átrendezi a termelés struktúráját is, melyet – az agronómiai szempontokon túl – elsősorban az egyes ágazatok jövedelemtermelő képessége, hatékonysága határoz meg. Mindez természetszerűen hatást gyakorol az inputok forgalmazására, valamint a feldolgozóipar helyzetére is.

Az Európai Közös Piac bővülése, nyílása, valamint a globális kereskedelem fejlődése révén mezőgazdaságunk egyre szigorúbb versenyhelyzetbe kerül. Hosszú távon olyan gazdasági-piaci környezet alakulhat ki, ahol a termelés gazdaságosságát nagymértékben befolyásolhatja minden egyes forint önköltségsökkentés, vagy minden egyes százalékos hozamnövelés – a minőség azonos, vagy egyre magasabb színvonal mellett. Mindehhez társulhatnak még az egyre többször emlegetett globális klímaváltozás miatt gyakoribbá váló szélsőséges időjárási jelenségek okozta termés kiesések, valamint a beruházási támogatási lehetőségek már látható jövőbeni – 2013 utáni – beszűkülése is. E gazdasági, piaci és természeti tényezők egyaránt a költségnövekedés, illetve a jövedelemcsökkenés irányába hatnak. Márpedig a jövőt tekintve alapvető fontosságú (nemcsak a termelő vállalkozások, hanem a mezőgazdasági inputokat gyártó és forgalmazó, valamint a feldolgozó cégek számára is), hogy a fejlesztési irányokat a hosszú távon hatékony és eredményes működésre képes termelő vállalkozásokra koncentrálni határozzunk meg.

Fentiek miatt nagyon fontosak, és a jövőben egyre inkább felértékelődnek a termelés költségviszonyaira, jövedelmezőségére, hatékonyságára, érzékenységeire irányuló ökonómiai elemzések, melyek választ minden gazdálkodási kérdésre ugyan nem adnak, de nagymértékben segítik a tisztánlátást és a döntéshozatalt. Kiemelt figyelmet kell fordítani arra is, hogy a hazai növénytermelő üzemek az agrotechnikai és termelési színvonal (technológiai

színvonal), a termőhely (agroökológiai tényezők), valamint az üzemméret tekintetében rendkívüli heterogenitást mutatnak, így a különböző termelő vállalkozásokban ezen adottságoktól függően a termelés költség- és jövedelemviszonyai erőteljesen eltérhetnek.

Anyag és módszer

A jövedelmezőségi kutatás alapfeltételezése az volt, hogy a termelés költség- és jövedelemviszonyai erőteljesen függenek az adott üzemből tapasztalható agrotechnikai és termelési színvonalról (továbbiakban: technológiai színvonal), valamint az agroökológiai adottságoktól (továbbiakban: termőhelyi adottságok). Ebből kiindulva a vizsgálatok irányvonalát úgy határoztuk meg, hogy az ökonómiai elemzéseket a fenti két fő tényező különböző változataira, illetve kombinációira valósítsuk meg. Előre kell bocsátani, hogy jelen kutá-

tómunka alapvetően a jó technológiai színvonal, illetve a jó és közepes termőhelyi adottságok mellett gazdálkodó üzemek üzemgazdasági viszonyainak bemutatására, elemzésére irányult.

A célkitűzéseknek megfelelően a tanulmány alapvető célja volt, hogy a *technológiai színvonal* és a *termőhelyi adottságok* különböző kombinációira végezzünk ökonómiai modellezést és elemzést.

A kutatás során a technológiai színvonal (azaz agrotechnikai és termelési színvonal) tekintetében két üzem típust volt szükséges és indokolt megkülönböztetni, mégpedig a *jó technológiai színvonal* és a *gyenge technológiai színvonal* mellett termelő üzemeket.

A *termőhelyi adottságok* (azaz agroökológiai adottságok) vonatkozásában három kategóriát volt szükséges és indokolt elkülöníteni, mégpedig a *jó, közepes és gyenge termőhelyet*. A termőhelyi adottságokat el-

1. TÁBLÁZAT

A kukoricatermelés költségei munkaműveletenkénti szerkezetben						
Munkaművelet megnevezése	Jó termőhely ¹			Közepes termőhely ²		
	Költség (Ft/ha)	Költség (Ft/t)	%	Költség (Ft/ha)	Költség (Ft/t)	%
Talajművelés	29 100	3 063	9,9	29 100	4 157	12,8
Tápanyag-gazdálkodás	82 816	8 717	28,2	61 180	8 740	26,9
Vetés	43 940	4 625	14,9	34 940	4 991	15,4
Növényvédelem, növényápolás	38 116	4 012	13,0	23 562	3 366	10,4
Öntözés	0	0	0,0	0	0	0,0
Betakarítás, szállítás	24 300	2 558	8,3	21 300	3 043	9,4
Szállítás, tisztítás	34 859	3 669	11,9	25 685	3 669	11,3
Tárolás	12 825	1 350	4,4	9 450	1 350	4,2
Egyéb munkák	0	0	0,0	0	0	0,0
Egyéb közvetlen költség	28 000	2 947	9,5	22 000	3 143	9,7
ÖSSZES KÖZVETLEN KÖLTSÉG	293 956	30 943	100,0	227 217	32 460	100,0

Forrás: saját adatgyűjtés és számítás

¹ A költségkalkulációk 9,5 t/ha termésszintre vonatkoznak.

² A költségkalkulációk 7,0 t/ha termésszintre vonatkoznak.

2. TÁBLÁZAT

A kukoricatermelés költségei költségnevenkénti szerkezetben						
Költségneve megnevezése	Jó termőhely ¹			Közepes termőhely ²		
	Költség (Ft/ha)	Költség (Ft/t)	%	Költség (Ft/ha)	Költség (Ft/t)	%
Anyagjellegű költség	140 227	14 761	43,8	100 137	14 305	40,4
Személyi jellegű költség	420	44	0,1	420	60	0,2
Gép- és épületköltség	125 309	13 190	39,1	104 660	14 951	42,3
Egyéb közvetlen költség	28 000	2 947	8,7	22 000	3 143	8,9
ÖSSZES KÖZVETLEN KÖLTSÉG	293 956	30 943	91,7	227 217	32 460	91,7
Általános költség	26 456	2 785	8,3	20 450	2 921	8,3
ÖSSZES TERMELESI KÖLTSÉG	320 412	33 728	100,0	247 667	35 381	100,0

Forrás: saját adatgyűjtés és számítás

¹ A költségkalkulációk 9,5 t/ha termésszintre vonatkoznak.

² A költségkalkulációk 7,0 t/ha termésszintre vonatkoznak.

3. TÁBLÁZAT

Az anyagjellegű költségek összetétele a kukoricatermelésben						
Tétel megnevezése	Jó termőhely			Közepes termőhely		
	Költség	Költség	%	Költség	Költség	%
	(Ft/ha)	(Ft/t)		(Ft/ha)	(Ft/t)	
Műtrágya	75 636	7 962	53,9	54 000	7 714	53,9
Vetőmag	37 800	3 979	27,0	28 800	4 114	28,8
Növényvédő szer	26 791	2 820	19,1	17 337	2 477	17,3
Regulátor	0	0	0,0	0	0	0,0
ANYAGJELLEGŰ KÖLTSÉG ÖSSZESEN	140 227	14 761	100,0	100 137	14 305	100,0

Forrás: saját adatgyűjtés és számítás

4. TÁBLÁZAT

A kukoricatermelés árbevétele és termelési értéke			
Megnevezés	Mértékegység	Jó termőhely	Közepes termőhely
Terméshozam – főtermék	t/ha	9,50	7,00
– melléktermék	t/ha	0,00	0,00
Értékesítési ár – főtermék	Ft/t	35 000,00	35 000,00
– melléktermék	Ft/t	0,00	0,00
Árbevétel – főtermék	Ft/ha	332 500,0	245 000,0
– melléktermék	Ft/ha	0,0	0,0
ÁRBEVÉTEL ÖSSZESEN	Ft/ha	332 500,0	245 000,0
Területalapú támogatás	Ft/ha	42 085,0	42 085,0
Agrár-környezetgazdálkodási támogatás	Ft/ha	0,0	0,0
Egyéb közvetlen támogatás	Ft/ha	0,0	0,0
TERMELESI ÉRTÉK	Ft/ha	374 585,0	287 085,0

Forrás: saját adatgyűjtés és számítás

sősorban a talajadottságok, a területi adottságok (felszín, lejtés, stb.) és az időjárási viszonyok (hazai körülmények között első helyen a csapadékviszonyok) írják le.

A jó és gyenge technológiai színvonal, valamint a jó, közepes és gyenge termőhely kombinációjaként hat vállalkozáscsoport volt elkülöníthető. Fontos kiemelni, hogy a kutatásba nagyjából (mintegy 90%-ban) a jó technológiai színvonalon, illetve jó és közepes termőhelyen termelő vállalkozások kerültek be, így a „mintamodell”, illetve ebből fakadóan eredményeink és következtetéseink is elsősorban ezekre a technológiai variánsokra vonatkoznak.

A termelési költségeket a 2008. évi input árszínvonalal kívántuk kifejezni, míg a terméshozamok és értékesítési árak alapvetően 3-5 éves átlagokat tükröznek. Ennek az oka az, hogy alapvetően nem valamely adott év költség-árbevétel-jövedelem viszonyait kívántuk meghatározni, hanem az elmúlt néhány év (azaz a jelen) gazdálkodási viszonyait hűen reprezentáló, reális körülményeket. Márpedig, ha csak valamely adott év terméshozamát vagy értékesítési árát vettük volna figyelembe, az nagy véletlenszerű pozitív vagy negatív torzításhoz vezetett volna a kapott eredményekben, hiszen a hozamok és output árak rendkívül széles határok között ingadozhatnak. (Például sem a 2007. év aszály miatti rendkívül gyenge termés-hozamai, sem a 2008. év sok csapadék miatt kiemelkedő hozamai, sem a 2007. év ki-magasló értékesítési árai, sem a 2008. év

rendkívül alacsony árai nem festenének hű képet a reális viszonyokról.)

A cél tehát az volt, hogy a gazdálkodás költségviszonyait és eredményét az elmúlt mintegy 3-5 év átlagában reálisan elérhető hozamok és értékesítési árak mellett ítéljük meg, nem pedig egy adott, de esetlegesen szélsőséges torzítást tartalmazó évről, ami rontja a reális képalkotást.

2. A VIZSGÁLATOK EREDMÉNYEI

2.1. A kukoricatermelés költség-haszon elemzése

Csak a szemes takarmánykukorica képezi vizsgálat tárgyát, elemzéseink a siló-, csemege- és vetőmag-kukoricára nem terjednek ki.

2.1.1. Ráfordítás és termelési költség

Az adatszolgáltató üzemek eredményei alapján arra a megállapításra juthatunk, hogy jó termőhelyi adottságok mellett – átlagos évjáratra kalkulálva – a kukorica 9,0-10,0 t/ha hozamot produkál, 300 eFt-et megközelítő hektáronkénti és 30-31 eFt tonnánkénti közvetlen termelési költségek mellett. Közepes termőhelyi viszonyok esetén a reálisan elérhető terméshozam 7,0 t/ha körüli értékben adható meg, mely 230 eFt/ha, illetve 32-33 eFt/t közvetlen termelési költséggel jár együtt.

A kukoricatermelés közvetlen költségeit munkaműveletenkénti szerkezetben

az 1. táblázat tartalmazza. A legjelentősebb részarányt a tápanyag-gazdálkodás művelete jelenti, mely az összes közvetlen költség közel 30%-át teszi ki. Meghatározónak tekinthető még 10-15% közötti részaránnyal a vetés, a növényvédelem és növényápolás, valamint kukorica esetében nem elhanyagolható költségtenyező a szárítás-tisztítás sem.

A tápanyag-gazdálkodás csak műtrágyázást foglal magában. E helyütt kell megjegyezni, hogy a megfelelő szervesanyag visszapótlás miatt minden adatszolgáltató üzemből kívánatosnak vélt szervestrágyázás nagyon elenyésző mértékben folyik ma már a mezőgazdasági vállalkozásokban, melynek oka elsősorban az állatállomány elmúlt 10-15 évben tapasztalható rendkívül jelentős visszaesésében keresendő. A tápanyag-gazdálkodás intenzív technológiájában jelenleg egy kb. 300 kg/ha K- és P-túlsúlyos komplex műtrágyával történő őszi alaptrágyázással kezdődik, melyet tavasszal, vetés előtt mintegy 250 kg/ha ammónium-nitrát kijuttatása követ. Elég elterjednek nevezhető a folyékony műtrágyákra alapozott fejtrágyázás, melyet – jelen technológiában – júniusban végrehajtott tápkultivátorozással egy menetben oldanak meg (150 kg/ha Nitrosol-30).

A vetés műveleti költségének 85-90%-át a vetőmag adja, melynek hektáronkénti ráfordításigénye a hibridtől függően 20 és 50 ezer Ft/ha között szóródhat. Kukorica esetében saját vetőmagfogásról értelemszerűen nem lehet szó, így itt a költségek ilyen jellegű csökkentésére nincs lehetőség.

A növényvédelem költségének döntő részét a preemergens gyomirtás adja, melyre – esetenként foltokban történő felületkezeléssel – minden esetben szükség van. Ezt követően állománypermetezés általában legfeljebb egy alkalommal indokolt (kukoricabogár ellen olcsóbb piretroid hatóanyagú szerekekkel való védekezés), de előfordul, hogy egyetlen kezelés sem szükséges. Kórokozók elleni védekezés általában nem merül fel. Jelen modellszámításokban kalkuláltunk még azzal is, hogy az önmaga után vetett kukorica esetében – ismételtlen csak a kukoricabogár miatt – a vetéssel egy menetben végzett talajfertőtlenítésre is szükség van (Force 1,5G), ami – főleg a rovarkártevők ellen is csávázott vetőmaggal együtt – jelentős többletköltséget jelent. Tapasztalatunk szerint a legtöbb vállalkozás legfeljebb 2 évig termeszt önmaga után kukoricát, mert a kukoricabogár ellen a vetésváltás tűnik a leghatékonyabb és a legolcsóbb védekezési módnak. A növényápolás alapvetően egy sorköz-kultivátorozást (esetlegesen tápkultivátorozást) foglal magában.

Meg kell jegyezni még azt is, hogy a

tápanyag-gazdálkodásnak mintegy 90%-a, a növényvédelemnek 65-70%-a, a vetésnek pedig 85-90%-a anyagköltség, a többi gyakorlatilag kizárólag gépköltség.

Közepes termőhelyi viszonyok között a hektáronkénti termelési költségek mintegy 20-25%-kal alacsonyabbak, de munkaműveletenkénti összetételüket tekintve nagyon hasonlóak. Az 1. táblázatból egyértelműen kiderül, hogy a két termőhely között fellelhető költségkülönbség mintegy kétharmad részben a tápanyag-gazdálkodás, a vetés és a növényvédelem műveleteiben, éppen a leginkább anyagigényes műveletekben keresendő. A tápanyag-gazdálkodás költsége mintegy 25-30%-kal, a vetés költsége 15-25%-kal, a növényvédelem költsége akár 20-40%-kal alacsonyabb itt hektáronként, mint jó termőhelyen, bár az egy tonna termésre vetített összegük ennek ellenére majdnem teljesen megegyezik.

A kukoricatermelés költségeinek költségnemenkénti összetételéről (2. táblázat) azt lehet mondani, hogy 40-45%-os részarányt képviselnek az anyagjellegű költségek, és hozzávetőlegesen ugyanilyen súllyal jelenik meg a gépköltség. A két termőhely közötti 20-25%-os költségkülönbségért mintegy 60%-ban az anyagköltségek és 30%-ban a gépköltségek felelnek. Tehát alapvetően itt is meg lehet állapítani, hogy gyengébb termőhelyi adottságok esetén elsődlegesen az anyagrafordítások visszafogására kerül sor.

A fenti megállapításokat megerősíti a 3. táblázat is. Látható, hogy a műtrágya ráfordítások közepes termőhelyen 25-

30%-kal, a vetőmag 20-30%-kal, a növényvédő szerek pedig akár 20-40%-kal alacsonyabbak.

2.1.2. Hozam, árbevétel, termelési érték

A 4. táblázat adatai alapján megállapíthatjuk, hogy jó termőhelyi viszonyok és az elmúlt három év átlagában reálisnak tekinthető értékesítési árak mellett mintegy 330-340 eFt/ha árbevétel képződik, mely kiegészülve a közvetlen támogatások 42 eFt/ha összegével együttesen 370-380 eFt hektáronkénti termelési értéket jelent. Közepes termőhelyen 25-30%-kal alacsonyabb fajlagos hozamok elérésére van lehetőség, ami miatt az árbevételben és a termelési értékben is ugyanilyen mértékű különbség jelenik meg, abszolút összegben kifejezve 240-250 eFt/ha árbevétel, illetve 280-290 eFt/ha termelési érték realizálható.

Az értékesítési árat jelentős mértékben meghatározza az értékesítés időpontja is. A kukorica az év 12 hónapjában piacon megtalálható termék, ami miatt a betakarítás időszakában kialakuló és a ténylegesen realizált értékesítési árak között jelentős különbségek lehetnek. Ez esetben szintén hat hónap tárolással kalkuláltunk (figyelembe véve ennek költségeit is), és az adatszolgáltató üzemek által az elmúlt három évben átlagosan realizált árszinyokat kívántuk reprezentálni.

2.1.3. Jövedelem, jövedelmezőség, hatékonyság

Az előzőekben bemutatott költség- és hozam adatokat a 5. táblázat foglalja össze. Ez

alapján megállapítható, hogy jó termőhelyen 25-30%-kal magasabb termelési érték és szintén 25-30%-kal magasabb közvetlen termelési költség mellett mintegy 30-40%-kal magasabb hektáronkénti fedezeti összeg (ágazati nyereség) érhető el.

A kukoricatermelés önköltségét megvizsgálva arra az eredményre jutunk, hogy a gyengébb termőhelyi körülmények között 20-25%-kal alacsonyabb hektáronkénti ráfordítási szint ellenére 4-5%-kal magasabb tonnánkénti önköltséget kapunk. Igazolódott, hogy a gyengébb termőhelyen alacsonyabb ráfordításokkal előállított termény önköltsége nem feltétlenül alacsonyabb – sőt, általában magasabb – mint a jó termőhelyen magasabb ráfordításszint és magasabb fajlagos hozamok mellett előállított termény önköltsége.

A jövedelmezőségi, költség- és értékarányosságot kifejező mutatók és az önköltség alig kedvezőbb a jó termőhelyen – sőt az egy tonnára eső fedezeti összegek gyakorlatilag egyenlők –, de az egy hektáron produkált jövedelemtömeg mégis a jó termőhelyen magasabb 30-40%-kal. A realizált ágazati nyereség 50-70%-a a közvetlen támogatásból származik.

2.1.4 Érzékenységvizsgálatok

A 6. táblázat a kukoricatermelés költség- és jövedelem-elaszticitási mutatóit foglalja magában.

Megállapítható, hogy a termelési költségek legérzékenyebben a műtrágya árának változására reagálnak, lévén ez a legnagyobb költségvetés az anyagjellegű ráfordítások között. Költségreagálásban nincs érdemi különbség a két termőhely között, ami azzal magyarázható, hogy az eltérő hektáronkénti termelési költségek ellenére a költség szerkezet, azaz az egyes költség-nemek súlya az összes költségen belül közel azonos. A három input összehasonlításában ugyanezt a képet kapjuk az ágazati jövedelem érzékenységről is, azzal a meglepő különbséggel, hogy itt a jó termőhely esetenként érzékenyebben reagál az inputok árváltozására, mint a gyengébb agro-ökológiai adottságokkal rendelkező terület. Látható, hogy a műtrágya árának 1%-os emelkedése közel 1%-kal csökkenti az ágazat jövedelmét. Ebből adódóan egyértelmű, hogy a 2008. évi jelentős mértékű műtrágyaár-emelkedés rendkívül nagymértékben csökkentette a termelők nyereségét. Ennek pontos mértékét meghatározni azonban nem lehet, hiszen számolni kell a helyettesítés lehetőségével is.

Bíró János

marketing szakközgazdász, Syngenta Seeds Kft.

Dr. Felföldi János

közügazdász, egyetemi docens, DE AMTC

5. TÁBLÁZAT

A gazdálkodás eredménye és hatékonysága a kukoricatermelésben			
Megnevezés	Mértékegység	Jó termőhely	Közepes termőhely
TERMELESI ÉRTÉK	Ft/ha	374 585,0	287 085,0
Összes közvetlen költség	Ft/ha	293 956,0	227 217,0
FEDEZETI ÖSSZEG	Ft/ha	80 629,0	59 868,0
Általános költség	Ft/ha	26 456,0	20 450,0
Összes termelési költség	Ft/ha	320 412,0	247 667,0
NETTÓ JÖVEDELEM	Ft/ha	54 173,0	39 418,0
Közvetlen önköltség	Ft/t	30 942,7	32 459,6
Önköltség	Ft/t	33 727,6	35 381,0
Közvetlen költségarányos jövedelmezőség	%	27,4	26,3
Költségarányos jövedelmezőség	%	16,9	15,9
Jövedelemszint	%	14,5	13,7
Költségszint	%	85,5	86,3
Forrás: saját adatgyűjtés és számítás			

6. TÁBLÁZAT

Az inputár 1%-os változásának hatása a közvetlen termelési költségre és a fedezeti összegre				
Változó inputtényező	Hatás a közvetlen termelési költségre (%)		Hatás a fedezeti összegre (%)	
	Jó termőhely	Közepes termőhely	Jó termőhely	Közepes termőhely
Növényvédő szerek és regulátorok ára	0,09	0,08	0,33	0,29
Műtrágyák ára	0,26	0,24	0,94	0,90
Vetőmag ára	0,13	0,13	0,47	0,48

EU bizottsági engedély négy újabb GM kukorica importjára

A közelmúltban négy újabb engedéllyel bővült a genetikailag módosított növények behozatalának köre takarmány, illetve élelmiszerként történő felhasználás céljából az Európai Unióban. A Monsanto két génkonstrukciója a MON88017 (kukoricabogár ellenálló és glifozát toleráns) és MON89034 (széles spektrumban molyellenálló), a Dow/Pioneer által kifejlesztett 59122X603 (kukoricabogár + glifozát + glufozinát) valamint a Syngenta új innovációja a MIR604 (kukoricabogár ellenálló) tulajdonságok kaptak import, takarmány és élelmiszeripari engedélyt, ami 10 évre szól. Bármely négy tulajdonságot hordozó kukoricából vagy ezek felhasználásával készült termék behozatala szigorú uniós címkézési és nyomonkövethetőségi szabályok alá esik. A pozitív uniós döntésekkel kapcsolatosan fogalmazta meg véleményét az érintett cégek hazai képviselőiben dr. Czepó Mihály, Máté József és Bíró János, hogyan is látják a géntechnológiai kutatások eredményeinek hazai gyakorlatban történő hasznosítási esélyeit az EU újabb GM kukorica felhasználási engedélyének jegyében.

Czepó Mihály a Monsanto Hungária Kft. fejlesztő mérnöke a következőkben foglalta össze válaszában: Az utóbbi időben felgyorsult a tengerentúlon termesztésre engedélyezett genetikailag módosított növények - elsősorban kukorica és szója - terményének jóváhagyása behozatalra, illetve takarmányként, élelmiszerként történő felhasználásra az Európai Unióban. Ez a fejlemény azonban csak növeli az ellentmon-

dást a GM fajták termesztetősége és terménykereskedelmi forgalmazása között. Az Európai Unió a MON 810-es kukorica termesztésének 1998-as engedélyezése óta ugyanis képtelen volt újabb GM kultúrnövény termesztésére ígént mondani. A legfőbb kérdés továbbra is az, hogy miért nem termesztendő az, ami takarmányként, élelmiszerként biztonságosan elfogyasztható? A GM növények termesztése mind az Egyesült Államokban, mind a világ többi táján környezeti szem-

pontból legalább olyan biztonságosnak bizonyult, mint a közönséges megoldások, de a rovarkártevők ellen védett fajták még jelentős mennyiségű rovarölő szer alkalmazását is szükségessé tették, lényegesen mérsékelve a környezet vegyszer terhelését. Tagadhatatlan, hogy a gyors elterjedés folyamán előfordultak hibák is, de ezekből lehet tanulni, el lehet őket kerülni. Viszont ha az európai helyzet nem változik és folytatódik egyes tagállamok merev, alaptalan szembenállása a haladásal a géntechnológiában, akkor az európai gazdáknak továbbra sem lesz lehetőségük arra, hogy kipróbálják a GM fajtákat és saját tapasztalataik alapján döntsenek a termesztésükről.

A Pioneer Hi-Bred Zrt. kelet-európai szabályozási igazgatója, Máté József az alábbiakban fogalmazta meg válaszában: „Az újabb engedélyek megint rávilágítanak az Európai Unió szabályozás ellentmondásosságára. Miközben az Európai Bizottság - üdvözlendő módon - sorra engedélyezi az egyes genetikailag módosított kukorica események importját, illetve élelmiszer-, és takarmány-célú felhasználást, addig az európai termelők továbbra sem vethetik el ezeket a növényeket, és nem élvezhetik ennek a gazdaságos, környezetbarát, terméshibátmentes nyújtó technológiának az előnyeit. Az import/élelmiszer/takarmány engedély azt jelenti, hogy a termék ember- és állategészségügyi kockázatot nem jelent, azaz biztonságos, amit az EU saját tudományos tanácsadó testülete, az EFSA (Európai Élelmiszerbizton-

sági Hatóság) állapított meg. Az EFSA ugyanígy megállapította több - import/élelmiszer/takarmány engedéllyel már rendelkező - genetikailag módosított kukorica eseményről, hogy termesztése környezeti kockázatot nem jelent, ám a tagállamok között húzódó törésvonalak, illetve egyéb politikai okok miatt az Európai Bizottság új termesztési engedélyt 1998 óta nem adott ki. Pedig igény lenne itthon is az új - genetikailag módosított - kukoricákra, akár a kukoricabogár, akár az aszály okozta károkat. Komoly fertőzöttség esetén a magyar gazdák több milliárd forintot költenek el pluszban a kukoricabogár elleni védekezésre, és több ezer tonna rovarölő szert permeteznek ki. Miközben egy jóval hatékonyabb, gazdaságosabb, és legfőképp környezetkímélőbb technológia a rendelkezésükre állhatna, de az előbb említett okok miatt, ezt nem választhatják. Így nemcsak a választási szabadságuk, hanem persze a versenyképességük is sérül.

Bíró Jánosnak, a Syngenta Seeds közép-európai marketing és fejlesztési vezetőjének gondolatait olvashatjuk „Az EU legutóbbi engedélyei kikövezhetik az utat a jövőbeli sikeres regisztrációkhoz” címmel megírt válaszában: Az Európai Unió a Syngenta által kifejlesztett MIR604 kukoricabogár rezisztens génkonstrukciójának (kereskedelmi néven Agrisure® RW) import és élelmiszer, valamint takarmányozási célra történő engedélyét az EFSA (Európai Élelmiszerbiztonsági Hatóság) öt éves procedura alapján december 14-én

hagyta jóvá. A vizsgálat az EU ezen döntéshozatali rendszerében eddig a legrövidebb időtartamú volt, így a Syngenta bízik abban, hogy a jövőbeli GM termékek regisztrációi gyorsabban és gördülékenyebben mennek végbe, s az iparág kapcsolata a hivatalos szervekkel harmonikusabbá válik.

Ugyanúgy bízunk abban is, hogy ha fogyasztási, takarmányozási szempontból megfelelnek génmódosított kukorica hibridjeink, akkor azok termesztésére is lehetőség nyílik a környezeti hatások teljes körű kivizsgálása után. Hiszünk abban, hogy az EU döntése, mely nagyon alapos és körültekintő vizsgálat után született meg, a magyar hatóság számára is példaértékűvé válik. Enyhül a technológia negatív megítélése, s a magyar gazdák is részesülhetnek inkább előbb, mint utóbb azokból

az előnyökből, melyet társaik a világ számos, de Európa több országában is már évek óta élveznek.

Nem szabad elfelejteni, hogy hazánk a kukoricatermelés szempontjából exportfüggő ország, s olyan gazdálkodást nehezítő körülményekkel nézünk szembe, mint a kukoricabogár kártétele vagy a globális felmelegedés, mellyel megváltozik az egyébként alig módosuló csapadék eloszlása. A klímaváltozás miatt nyarainkon így még további csapadék csökkenésre, szárazodásra lehet számítani. A felmelegedéssel együtt a párolgás mértéke is nő, így a vízháztartási ciklus felgyorsul, és a csapadék egyre szélsőségesbben, viharok, felhőszakadások formájában jelentkezik. A különböző rovarok kártétele, az időjárás szélsőségsége és kiszámíthatatlansága a fajták agronómiai

tulajdonságainak (szárazságtűrés, rovarrezisztencia, tápanyag-hasznosítás) javítási kényszerét eredményezi, s ez a GM növény-nemesítést különleges pozícióba emelheti. Előbb-utóbb elengedhetetlen lesz a biotechnológia alkalmazása a mezőgazdaságban, ha hazánk hosszabb távon meg kívánja őrizni versenyképességét a növénytermelés területén. Ehhez azonban a technológiák adaptálása, első körben a kutatási és fejlesztési tevékenységek engedélyezése elengedhetetlen. A technológiai transzfer ugyanis nagyon gyors, így a magyar hatóságok közreműködése nélkül hazánk nemhogy lemaradhat, hanem egyszerűen követni sem fogja tudni a növénytermelés XXI. századi forradalmát.

Szerkesztette: Bíró János

Iránymutatás a hamisított kukorica vetőmag elleni fellépésről

Vetőmag-minősítés

Magyarországon a vetőmagok előállítását, kereskedelmét állami ellenőrzés alatt áll, ezáltal a vetőmag kiváló minősége stabilan fenntartható, mely a nemesítő cégek, a vetőmag-előállítók, a vetőmag-kereskedők és természetesen a vásárlók közös érdeke.

A fajtaazonosságot és a minőséget garantáló ellenőrzések már a vetőmagtermesztés során, a szántóföldön elkezdődnek

a növényállomány szemléjével. A termés betakarítását és feldolgozását követően a fémzárolás során laboratóriumi vizsgálatokkal megállapítják, hogy a vetőmag paraméterei megfelelnek-e a szabvány előírásainak. Amennyiben a vetőmag minősége a szabványnak megfelelő, akkor erről a minősítést végző MgSzH hivatalos vetőmag-minősítő bizonyítványt állít ki. A fentieket utóellenőrzésként fajtaazonosító, valamint fajtatisztasági vizsgálat egészíti ki.

Zöldség vetőmagvak esetében nagyobb részt az ún. saját jogkörben végzett minősítés működik, amikor nem az MgSzH végzi el a minősítést, hanem a zöldséges cég szerez erre jogosultságot. Az ilyen rendszerben minősített vetőmagot standard vetőmagként értékesítik.

Fémzárolás

A fémzárolás a vetőmag-minősítés része, hibridkukorica esetén a forgalmazás feltétele, melynek során a vetőmagtételtől - a rendelet szerinti módon - mintát vesznek, ezzel egyidejűleg a megmintázott tételt fémzár segítségével, vagy azt helyettesítő módon (függőcímké, vagy OECD zárás esetén öntapadós címké) úgy zárják le, hogy a csomagolási egység megsértése nélkül a vetőmaghoz ne lehessen hozzáférni.

A függőcímkéről

A függőcímké lényege az, hogy a zsákvarrógéppel felvarrt, téphetetlen anyagból készült címke a zsák felbontása után nem varrható vissza ugyanúgy.

A hazai és európai előírásoknak megfelelően változnak a címkék színei a felhasználási cél és a szaporulati fok szerint (a belföldi (EU) és OECD fajtaigazolási rendszerben fémzárolt vetőmagtétel esetében):

- > SE (szuperelit szap. fok, prebázis; címke színe: fehér, lila csíkkal) - a nemesítői tenyészkerti törzsek keverékéből előállított, továbbsszaporításra kiadott vetőmag,
- > E (elit szap. fok, bázis; címke színe: fehér) - a SE vetőmag első továbbsszaporítása, a HFI vetőmag-előállításra kiadott szülőkomponens vetőmagja,
- > I. szap. fok (címké színe: kék) - a bázis vetőmag továbbsszaporítása, a hibridnövények fémzárolásának legnagyobb része ebben a fázisban történik,
- > II. és további szap. fok (címké színe: piros) - az I. szap. fok továbbsszaporítása, hibrid növényeknél nincs ilyen,

- > Nem véglegesen minősített, előtisztított, nyers magáru, mely vetőmagként forgalomba nem hozható (címké színe: szürke).

A belföldi (EU) zárású tételeknél az alábbi címke színek is előfordulhatnak:

- > Vetőmagkeverék esetén (címké színe: zöld)
- > Kereskedelmi vetőmag esetén (címké színe: barna)
- > Kizárólag fajtajelöltek kísérleti célú forgalomba hozatalára (címké színe: narancssárga)
- > Standard zöldségvetőmag esetén (címké színe: sárga)

Nem OECD rendszerű, EU-n kívüli export vetőmagtétel és a 48/2004 FVM rendelet D. részében felsorolt fajok vetőmagtétel esetén, melyeknél nem kötelező a vetőmagtétel hivataltos fémezőrlése:

- > A címke színe: fehér, nemzeti színű csíkkal

A hibridkukorica vetőmag címke tartalma:

A címkén azokat az adatokat kell feltüntetni, melyeket a jogszabály előír.

A címkényomtatás egyedül az MgSzH és az általa erre felhatalmazott és szigorú szabályozást betartó vetőmagüzemek számára engedélyezett.

- > a faj nevét
- > a fajta nevét
- > szaporítási fokát
- > fémezőrlési számát
- > a fémezőrlés időpontját
- > a termelő országot
- > a csomagolási egység súlyát
- > a címkesorszámot

A CÍMKEHAMISÍTÁS OKIRATHAMISÍTÁSNAK SZÁMÍT!!

Milyen kárt okozhat a hamis kukorica vetőmag használata?

Amennyiben az árukukoricát vetőmagként alkalmazzák, az jelentősen alul fogja múlni a minősített vetőmag alkalmazásával elérhető termésszintet. Tudományos kutatások kimutatták, hogy az árukukorica (F2 generáció) visszavetése leggyakrabban 16-30%-os termés-csökkenést eredményez, de ez a szám elérheti akár az 50%-ot is!

A fenti adatok **csupán a genetikai hátteret** veszik figyelembe. Abban az esetben azonban, amikor F2 (azaz árukukorica) kerül a hamis vetőmagos zsákba, számos egyéb tényező is csökkentheti a termésszintet, nem csupán a genetika.

Hamis kukorica vetőmaggal (F2) bevetett tábla

A címkék egyedi nyilvántartásúak, sorozámozottak, - az öntapadó típusok kivételével - vízzel ellátottak, kitöltésük számítógéppel történik. Minden egyes zsáknak, csomagolási egységnek külön azonosító száma van.

A forgalomba hozott vetőmag címkéjének tartalmaznia kell:

- > a minősítő hatóság, ill. tagállam megnevezését, ill. rövidítését

Hamis vetőmag esetén a zsákban **töredezett, csíráképtelen mag** található. A vetőmagos cégek legalább 93%-os csírázóképes vetőmagot hoznak forgalomba, az árukukorica ennél jóval gyengébb csírázóképesű.

A **csávázás hiánya** tovább rontja annak az esélyét, hogy az elvetett mag kicsírázzon. A kezdeti fejlődés idején a kukoricát számos betegség és kártevő tizedelheti,

melyekkel csávázás nélkül nem lehet felvenni a versenyt.

Árukukorica visszavetésével a gazda több kárt okoz magának, mint amennyit megtakarít az „olcsóbb vetőmaggal”!

Vetőmaghamisítások:

A nem szabályos vetőmag-forgalmazás forrásai:

- > áru-termelő területől betakarított kukorica (F2 generáció) hamisított zsákban, hamisított címkével,
- > más hibridkukorica (F1) vetőmag, mely nem egyezik meg a hamis zsákon, hamis címkén feltüntetett hibriddel,

A hamisított hibridkukorica vetőmag ismérvei:

- > A hamisított vetőmagot általában mozgó járműből, vagy kisebb vásáron, piacon „csomagtartóból” árulják.
- > A hamisított vetőmagot a vetőmag piaci áránál jóval olcsóbban kínálják.
- > A cégjelzéssel ellátott zsákok hasonlíthatnak az eredetihez.
- > A belföldi EU kék színű függőcímké kitöltése alakilag ugyan megegyezik az MgSzH által kiállított címkével, azonban a fémezőrlési szám MgSzH-nál történő leellenőrzése során könnyen kiderülhet, hogy kitalált, nem létező, vagy más fajtájú tételazonosító került a címkére.
- > A hamisított vetőmagok (az eredeti függőcímkéhez nagyon hasonló) címkéit egyszerű tépéspróbával lehet kiszűrni, az eredeti címke ugyanis tépheetlen anyagból készül.
- > A hamisított címkén a vízzel képe csak fénymásolva van a hátoldalon, vagy hiányzik.

Teendők, amennyiben hamis vetőmaggal találkozunk:

> Értesíteni az MgSzH megyei Vetőmagfelügyeleti Osztályát (06-1/336-9000), vagy a Vetőmag Szövetséget (06-1/332-5755).

> Az MgSzH a fajtanev, fémezőrlési szám és címkesorszám megadása esetén telefonos megkeresésre is meg tudja állapítani, hogy hamisított vetőmagot forgalmaztak vagy sem.

> Hatósági Jegyzőkönyv felvétele elengedhetetlen a bizonyításhoz!!!

Fontos kihangsúlyozni, hogy a minden esetben kérjen számlát a vetőmagvásárláskor!

A. E.

Szeretni kell a vetőmagot

Többen - köztük Hatala Mihály, a Hód-Mezőgazda Zrt. vezérigazgató-helyettese is - jó szívvel ajánlották interjúalanyunk Földesi Lászlót. A fiatal, 33 éves szakember már nevet szerzett magának a vetőmag szakmában, s nem véletlen, hogy ebben a korban rábízták a Hód-Mezőgazda Zrt. Vetőmag Igazgatóságának a vezetését. A beszélgetés során bebizonyosodott, hogy Földesi László elkötelezett a vetőmag és termesztése iránt. Vallja, hogy szeretet és az új iránti fogékonyság, kíváncsiság nélkül nem lehet hosszú távon e szakmában maradni.

♦ *Mindenekelőtt köszönöm, hogy félúton – nos, nem Földvár, hanem Kécskemét felé, egész pontosan az M5-ös autópálya lajosmizsei pihenőjében – sikerült összehoznunk a beszélgetést. Életrajzát olvasva az a benyomásom, hogy mindig is agrárosnak készült. Így van-e ez?*

– Igen, jól érzékelt. Családi indíttatásból is adódik, hogy az agráregyetemen szereztem diplomát. Már a nagyapám is a mezőgazdaságban dolgozott, ráadásul tősgyökeres vásárhelyinek is mondhatom magam, mert a szüleim is idevalósiak, s hasonló mentalitással éltek életüket. Szerintem már gyermekkorban belém ivódott az agrárgazdaság iránti vonzalom, s már a szakközépiskolában elhatároztam, hogy a gödöllői egyetemre jelentkezem. Édesapám agronómus, egy hódmezővásárhelyi tévesz főagronómusaként dolgozott, ma már nyugdíjas.

♦ *S miért pont vetőmag?*

– Jó kérdés. Amikor egyetemista voltam, akkor a növénytermesztési szakirányt választottam. A diplomám megírásakor összetalálkoztam Szabó Miklós professzor úrral, aki a vetőmag témát ajánlotta. Az őszi búza vetőmagjáról írtam tehát a szakdolgozatot, s miután a Hód-Mezőgazda Zrt.-nél foglalkoznak ezzel a növényvel, bekopogtattam Annus Zoltánhoz, aki akkor a cég termeltetési vezetője volt. Tőle kaptam olyan adatokat, amelyekkel a dolgozatomat is megírhattam.

♦ *Akkor még nem gondolhatta, hogy az ezredfordulón már ez lesz a munkahelye...*

– De igen, mert egy találkozón megjelent Bozsér Róbert úr, aki a Vetőmag Igazgatóság vezetőjeként dolgozott, és megkérdezte, hogy mik a terveim az egyetem elvégzése után. Azt mondtam, ami igaz volt, hogy még nem terveztem semmit. Erre megkérdezte, volna-e kedvem itt dolgozni, amire örömmel mondtam igent. A vetőmagtermesztés kényes, érzékeny területe a mezőgazdaságnak, de én megszerettem ezt

Földesi László

a területet. Nem véletlenül mondják, hogy a szakma csúcsa a vetőmagtermesztés. Úgy érzem, hogy a vetőmagüzemben megismert emberektől is olyan indíttatást kaptam, hogy a vetőmagágazatban csak szívvel lehet megmaradni. Ez pedig közel áll hozzám, mert a természetem olyan, hogy semmit sem tudok érzelmek nélkül végcsinálni. A vetőmag az alapja a növénytermesztésnek, ez által még inkább ragaszkodom hozzá. Élő anyaggal dolgozunk, amelyből további életek sarjadnak. Ez pedig számomra a mai napig csoda. Olyan szép és fontos feladatunk van, amivel az élet alapjait teremtjük meg.

♦ *Mai, piacgazdaságban zajló életünkben kevés helye van az érzelmeknek. Sokkal inkább a profit, a haszon, a piaci szegmens nagysága a fontos.*

– Lehet, hogy kissé idealisztikusan gondolkodom, de nem vagyok ezzel egyedül. Ha az üzemi munkában megkérdeznék bárkit, hasonló véleményekkel találkozna. Persze, azt is belém nevelték, hogy a piacgazdaság feltételének is meg kell felelni, ám úgy gondolom, hogy a kettő nem zárja ki egymást. Egyébként több kollégámtól is megtanulhattam ezt, így Bozsér Róberttől, Annus Zoltántól, Sztancsik Zoltántól, Ráosi Mihálytól, és nem utolsósorban elődömtől, Kálazy Endrétől.

♦ *Mekkora az üzem, s milyen vetőmaggal dolgoznak?*

– Az üzem az elmúlt évtizedekben meg-megújult, a technológiát fejlesztették,

s jelenleg európai színvonalon dolgozhatunk. A minőségi követelményeknek eleget teszünk, a kapacitást tekintve elég nagy, évi 8-10 ezer tonna vetőmag előállítására alkalmas. A fő növényünk a hibridkukorica, de foglalkozunk kalászos vetőmag és hibrid napraforgó előállítással is. A kalászos vetőmag piaci helyzete egyre romlik, ezért csökken az előállított mennyiség. Ami a területet illeti, hibridkukoricát 2000-2500 hektáron vetünk, 500-1000 hektár közötti a kalászos vetésterülete. Nálunk a rovarölő csávázás is megoldott, így jelentős bémunkát is vállalunk.

♦ *Szóljunk a piaci kapcsolatokról...*

– Német, francia és amerikai megrendelővel dolgozunk: a németek közül a KWS és DOW AgroSciences, a franciáknál az R.A.G.T. céggel, míg az amerikai cégek közül a Monsanto-val állunk kapcsolatban. Martonvásárral felújítjuk a kapcsolatainkat, mert szeretnénk hazai fajtákkal is dolgozni. Az üzleti kapcsolatokban a minőség van a hangsúly, s mi azon dolgozunk, hogy a megrendelőink elvárásait magas szinten kielégítsük. Átlagosan 35 fajta hibriddel dolgozunk, de rendszeresen kapunk új hibrideket is, amelyeket kihelyezünk és megvizsgáljuk, hogy a magyar viszonyok között hogyan teljesít. Ha beérkezik a bázis vetőmag, mi azonnal elvetünk egy kisebb mintát, így mielőtt a teljes terület vetése megtörténik, legalább egy gyomirtó szerez kísérleti kezeléssel túl vagyunk.

♦ *Biztonságot ad-e a külföldi partner jelenléte?*

– Megbízóinkkal hosszú távon szerződünk, s ez némi biztonságot ad a jövőt illetően is. A hazai vetőmagpiac egyébként sok esetben nem megbízható, a termelői magatartást nehéz kiszámítani. Talán központi szabályozásra volna szükség ismét ahhoz, hogy a piac felfelé induljon meg. Mindenki tudja, hogy alacsony a fémzárolt vetőmag-felhasználás, sajnálatos, hogy a támogatási rendszer sem segíti ezt.

H. Gy.

Gyümölcsöző magyar-francia együttműködés Törökszentmiklóson

Törökszentmiklós Budapesttől 120 kilométerre fekvő nagykunsági város, a megye harmadik legnagyobb települése a 23 ezer főt számláló lakosságával. A 4-es főúton érheti el a gépkocsival utazó, így a riport szerzője Ruthner Szabolccsal, a Vetőmag Szövetség Szakmaközi Szervezet és Terméktanács ügyvezető igazgatójával azt is megtapasztalhatta, hogy a 21. század első dekádjában sem tökéletesek az útviszonyok. Bizony gyakran oda kellett figyelnie a gépkocsi vezetőjének, nehogy egy-egy nagyobb „gödörben” otthagyja az autó kerekét. A Törökszentmiklósi Mezőgazdasági Zrt. (TM Zrt.) vetőmagüzemébe igyekeztünk, ahol egy új, 1,3 milliárd forint értékű beruházásról beszélgettünk Németh Attilával, a Zrt. cégvezetőjével és Bogdán Imrével, a Limagrain Central Europe termeltetési vezetőjével.

A vetőmagüzem Törökszentmiklóstól nyolc kilométerre, Szenttamason található a Mezőtúrra vezető, 46-os úton. Már a 46-os útra történt kanyarodás után lát-szanak az új, kék-sárgára festett üzem körvonalai, így nemigen lehet eltéveszteni a helyes irányt. A portánál lévő mérleg-ház vezetője segít az eligazodásban, és kísér minket az irodába, ahol Mezei Csaba, Bogdán Imre munkatársa tart szóval addig, amíg a vezetők meg nem érkeznek, ugyanis Németh Attilának és Bogdán Imrének is elhúzódott a reggeli órákra megbeszélés üzleti tárgyalása.

Bogdán Imre előbb érkezik a cégvezetőnél, de a beszélgetéssel megvártuk a cég első emberét. S hogy ne mulasszuk az időt feleslegesen, Szarka Lajos, a vetőmagüzem vezetője készséggel kísért körbe minket a december első napjában átadott új üzemben. Szarka Lajos büszkén magyarázza, hogy az üzem az L.A.C. Holding tagjaként jegyzett TM Zrt. 100 százalékos tulajdonosa annak ellenére, hogy a francia Limagrain Central Europe is segítette a projekt megvalósításában. A franciákkal egyébként több mint tíz éves a kapcsolat, de mégsem ragaszkodtak a tulajdonszerzéshez. A csarnok, illetve üzem egyharmadában már ugyanazok a berendezések működnek, amelyek a Limagrain francia központjában is megtalálhatóak. Még nincs vége a beruházásnak, jelzi az üzemvezető: csak az első ütemnek értek a végére, de idén, év közepére már a többi berendezést is „csatsorba állítják”, így lesz teljessé a technológia.

Miközben fotózzgatunk, megérkezik Németh Attila. Felmérjük a raktárkészletet is – mintegy 100 ezer zsák kész vető-

Németh Attila

mag vár eladásra és kiszállításra – majd az irodában kérdezzük a két cégvezetőt. Először Németh Attilával beszélgettünk.

– Törökszentmiklóson 1996 óta van jelen a Limagrain, s mondhatni, hogy a legfontosabb üzleti partnerünkről beszélünk. A francia vetőmag szakemberek ugyanis itt megtalálták a megfelelő éghajlati és talajviszonyokat a vetőmag termesztéséhez. Számunkra ez nem volt meglepő, mivel cégünk jogelődjénél, a Törökszentmiklósi Állami Gazdaságnál már 1959 óta foglalkozunk vetőmagtermeléssel és előállítással. Nem véletlen tehát, hogy a TM Zrt. kitörési pontot keresett és talált a vetőmagüzem beruházásában. Az elmúlt évtizedekben nehéz idők jártak a hazai mezőgazdaságra, s ma sem könnyű a talpon maradás.

Az 1959-ben épült üzem mára elavult technológiát rejt magában, s az elvárt minőségű terméket itt már nem tudták előállítani. Pedig a jó minőségű alapanyag rendelkezésre állt. A holding vezetői 2006-2007-ben már azon gondolkodtak, hogy bezárják a vetőmagüzemet. Ebben

az időben ugyanis a kukorica árát igen magasán jegyezték (55-60 ezer forint volt tonnája), így a vetőmagtermesztés iránti érdeklődés jelentősen csökkent. Az élet azonban bebizonyította, hogy a jó minőségű vetőmagra továbbra is szükség van, így üzleti szempontból is érdemes vele foglalkozni. Németh Attila 2007 őszén került a cégvezetői posztra, Horváth László, az L.A.C Holding Zrt. elnök-vezérigazgatója felkérésére. A cégvezető olyan üzleti tervet állított össze, amelyben a vetőmagtermesztés meghatározó szerepet kapott. 2008 őszére már egy új vetőmagüzem felépítését tervezgették. A Limagrain és a TM Zrt. vezetői asztalhoz ültek és megszületett a megállapodás, amit a 2009-es gazdasági válság sem írt felül. Bár 2009 tavaszán még voltak jelentős akadályok a projekt, beruházás megvalósítása előtt, ám a Magyar Fejlesztési Bankkal sikerült olyan megállapodást kötni, amellyel zöld út nyílt a beruházás megkezdéséhez. Ezt tovább segítette egy pályázat elnyerése, illetve az, hogy a Limagrain vállalta a teljes beruházási költség ötven százalékának a kölcsönadását. A kölcsönt természetesen vissza kell fizetni, de ezt egy középtávú terv szerint áruban kell a TM Zrt.-nek megtennie.

Tavaly júniusban kezdték el az üzem építését, amely a régi csarnokrész bontásával indult. Az építő cég, a Fém szerkezet Kft. tisztességes, komoly és nem utolsó sorban gyors munkával építette fel a korszerű üzemcsarnokot, míg a gépek beszerelését a Cimbria Heid Magyarország Kft. végezte. Mindenki, aki a kivitelezésben részt vett, szinte erőn felül teljesített, hangsúlyozta a cégvezető. Ennek köszön-

hető, hogy december másodikon átvághatták a szalagot, s az üzembert megindult a termelés. A beruházásnak még nem érték a végére, a technológia a „big bag” zsákolasig rendelkezésre áll. Hiányzik még a csávázó, a fajsúlyszeparátor, illetve a válogató, kizsákoló rendszer. Év végére a csarnok megtelik a gépsorokkal, így az 1,3 milliárd forintos beruházás teljessé válik, ígerte Németh Attila.

A diverzifikációs program keretében a TM Zrt. új pályázatot adott be, amellyel szeretnék megépíteni a fosztósört és korszerősíteni az egyik szárítót. Nem is olyan régen, Törökszentmiklóson még volt cukorrépa-termesztés, de miután az uniós szabályozás, a cukorreform tönkretette a hazai termesztést, ezért kárpótlásként, a répatermesztéssel felhagyó cégek részt vehetnek az úgynevezett diverzifikációs programban. Ezt a lehetőséget kihasználva pályázott a törökszentmiklósi cég. Nagy probléma, hogy a vetőmag szektor nem részesülhet direkt támogatásban, vetette közbe Ruthner Szabolcs. A cégek kénytelenek különböző forrásokat felkutatni ahhoz, hogy egy ilyen beruházás teljességében megvalósuljon, s ez igen nagy erőfeszítések követel, tette hozzá.

– Sajnálatos, hogy nem írnak ki pályázati rendszert vetőmagüzem építésére, persze, a multinacionális cégek saját erőből is megoldhatják ezt a kérdést. A Limagrain ugyanakkor nem törekszik tulajdonszerzésre a vetőmagüzemben, miközben komoly pénzügyi segítséget adott az építkezéshez, ami jelzi, hogy az „élne és élne hagyni” elv mentén dolgozzák ki stratégiájukat, üzleti tevékenységüket. Az ő ajánlatuk nélkül aligha tudtuk volna a beruházást megvalósítani – jelentette ki Németh Attila.

A TM Zrt. 2006-ban még be kívánta zárni a vetőmagüzemét, amelyben elavult technológiával dolgoztak. Ebben az évben 380 millió forint veszteséggel zárták az évet, melynek okait még a korábbi vezetés tárta fel. A jelenlegi cégvezető 2007-ben átvizsgálva a céget egy rövid és egy középtávú tervet tett a tulajdonosok asztalára. A tervben szerepelt a szántóföldi növénytermesztés azonnali gépesítése, s ebben szerepet kapott a vetőmagüzem is. Ugyanakkor a szarvasmarha ágazatnál – ismervén a tej piaci helyzetét – leépítésket javasolt a cégvezető, s 2150 szarvasmarháról 1820 darabra csökkentették az állományt. Egy üszőtelepet bezártak, száz vemhes üszőt orosz exporton értékesítettek, így a folyamatos veszteséget mérsékeltek. A növénytermesztési ágazat – 4300 hektáron gazdálkodnak – viszont jól teljesített, s ennek következtében 2007-ben már 18 millió forint nyereséget

könyvelhettek el. 2008-ban 31 millió forint, míg tavaly – bár pontos adatok még nincsenek, de – százmillió forint eredménnyel zárták az évet. Mindamellett az elmúlt két évben több mint 600 millió forint értékben vásároltak gépeket, így biztosított a hatékony, eredményes termelés. A cégvezető azt is hozzátette, hogy a kollégák áldozatos munkája, s a Limagrainnal való kiváló együttműködés nélkül aligha érhetnék volna el ezt az eredményt.

– A cégnél 138-an dolgoznak, ebből a vetőmagüzemben 24-en. Több divízióunk működik: lovászat, vadászat, vetőmagüzem, növénytermesztés, szarvasmarha ágazatokkal foglalkozunk. Törökszentmiklóson nagy hagyománya van a lótarásnak, az angol telivér fajtával foglalkozunk. Ami a vetőmagüzemet illeti, az elmúlt években kukorica, búza, repce, borsó vetőmag feldolgozását végeztük. Az üzem természetesen alkalmas más vetőmag feldolgozására is, és törekszünk a teljes kapacitás kihasználására, ami napi nyolc tonna vetőmag előállítását jelenti. Egyébként tavaly ezer hektáron vetettünk hibridkukoricát, ebből hétszáz hektár a saját terület, míg háromszáz hektáron integrációban termeltettünk. Nyilván ez a jövő útja is, hiszen egy-egy nagyüzem mögött kis-, közepes gazdaságok is felsorakozhatnak, és biztosíthatják a megélhetést. Ha nem mérséklődik a fekete gazdaság, akkor bizony sokan tönkremennek. Olyan szabályozást kell bevezetni, amely segíti a legális termelést és kereskedelmet, s a fémzárolt vetőmag használatát is támogatja. A Limagrain példája követendő, gyakorlatilag szövetségként működik az egész cég – hangsúlyozta a cégvezető.

Bogdán Imre

A 4300 hektár 85 százaléka öntözhető, ez pedig nagy előnyt jelent a vetőmag-termesztésben. A föld jó minőségű, ezért is vetette meg a lábát a francia cég. Bogdán Imre hangsúlyozza, hogy kölcsönös a megelégedettség az együttműködést illetően, e nélkül nem jutottak volna el ilyen rövid idő alatt idáig. Nyilvánvaló, hogy az együttműködés gazdasági alapokon nyug-

szik. Bogdán Imre jól ismeri a törökszentmiklósiakat, hiszen 1990 óta áll kapcsolatban a céggel.

– A vetőmagtermelés mindenféle szempontból különleges tevékenység. Nem csupán természeti, technikai feltételei vannak, hanem komoly szemléletet is követel a művelőjétől. Itt a hagyományok, tapasztalatok pótolhatatlan jelentőséggel bírnak, s Törökszentmiklóson adóttak ezek a feltételek. Ahogy a cégvezető is említette, a Limagrain 1996 óta termeltet itt vetőmagot, bár Magyarországon – emlékeim szerint – harminc éve van jelen. Három évtizeddel ezelőtt még Martonvásáron termesztettek közösen hibrideket, főképpen silókukoricát. Különböző okok miatt a Limagrain felfüggesztette magyarországi tevékenységét, s csak a kilencvenes évek közepén jelent meg ismét a magyar piacon. Az első évben, tehát 1996-ban, 40 hektáron indult meg a termesztés, s a kedvező tapasztalatok alapján fejlődött tovább a kapcsolatunk. 2000-ben létrehozták a Limagrain magyarországi vállalatát, azóta önállóan végezzük az értékesítést, a termesztést. Törökszentmiklóson kiépült a Limagrain közép-európai elosztóbázisa, logisztikai központja – mondta a termelési igazgató.

A Limagrain 1943 óta foglalkozik vetőmag-nemesítéssel, szaporítással, kereskedelemmel. Központja Franciaországban van, de a világ minden pontján ismerik az LG monogrammal feltüntetett vetőmagzsákokat. Az európai székhelyű világcég független a vegyipari cégektől, kizárólag olyan tulajdonosokkal, akik nem foglalkoznak vegyipari tevékenységekkel. A világ negyedik legnagyobb vetőmag-forgalmazója. Az igazgató hangsúlyozta, hogy a Limagrain mindig is törekedett arra, hogy a magyarországi pozícióját stabilizálja, erősítse, amit kölcsönös előnyök alapján kötött partneri szerződésekkel el is ért, s oldotta meg a vetőmag-termesztést, előállítását. Az elmúlt két évben legalább középtávú szerződéseket kötöttek a magyar termelőkkel és a TM Zrt.-vel, így biztosítják azt a helyzetet, hogy tervezhető, megbízható módon, s belátható időn belül folyják a termelés. A vetőmagtermesztéshez elengedhetetlen az öntözés, Törökszentmiklóson ez is megoldott. Nem véletlen, hogy a francia cég nemzetközi termelési igazgatója, Michel Poujol – aki 1996-ban maga vette fel a kapcsolatot a TM Zrt. vezetőivel – nagyra értékeli a magyar hagyományokat, tapasztalatokat, a partnerséget.

Törökszentmiklóson biztatóan alakul a jövő.

Hajtn György

Alternatív lehetőség: teret nyer-e a választott-bíróági eljárás a vetőmagágazatban?

Általános vélekedés szerint kifejezetten szakmai (jog)vitákban a felek és az eljáró bíróság is erősen kiszolgáltatott a közreműködő szakértőnek. A bíró természetesen nem érthet az élet minden területéhez, a vitában mégis ő dönt. Nem egy peres eljárás azon áll vagy bukik, hogy a szakértői vélemény milyen megállapításokat tesz, de nem ritka, hogy egymásnak teljesen ellentmondó szakértői vélemények születnek. Az pedig valóban ritkaságszámba megy, amikor a bíróság – a többi bizonyíték összevetésével – felülbírálja a szakértőt, holott erre elvileg lehetősége lenne.

A hagyományos bírósági eljárások további neuralgikus pontja, hogy „milyen bírót kaptam”, vajon ismertem-e már előzőleg, esetleg ismerte-e a másik fél, vagy az én, illetve az ellenérdekű fél jogi képviselője. Van-e, lesz-e ennek a szubjektív összetevőnek szerepe a jogszolgáltatás, az ítélelhozatal során?

További probléma a perek elhúzódása: gyakran előfordul, hogy a pert megnyertük, csak a vesztes fél közben fizetéseképtelenné vált, vagy nem tudjuk behajtani tőle a megítélt összeget. Az állami igazságszolgáltatásban a bírák túlterheltek, néha fél év is eltelik két tárgyalás között.

Csak három szempontot emeltem ki, amelyek – a hagyományos, állami bírósági eljárásokhoz képest – az ún. alternatív vitarendezési módszerek (AVR, nemzetközi elnevezése szerint ADR – *alternative dispute resolution*) kialakulásához vezettek. E módszerek egyik típusa, amely napjainkban mind nagyobb teret nyer a gazdasági életben: a választottbíráskodás. Lényege, hogy a *vitával érintett felek egy vagy több független, kívülről, szakértő személyre hagyatkoznak*, és az általuk meghozott döntésnek alávetik magukat.

A választottbíráskodás, mint a viták elrendezésének módja, kezdeti formájában időben megelőzte az „állami bíráskodást”, hiszen az emberek már azokban az időkben is igénybe vettek kívülről álló személyeket vitás kérdéseik eldöntésére, amikor az Állam még nem is létezett. Népszerű volt az ókori Egyiptomban, Hellászan és a Római Birodalomban is – bár ezekben az időkben a választottbírák elsősorban nem ítélező, hanem inkább békéltető, egyeztető szerepet töltek be. Újkori története azonban csak a huszadik században vált jelentőssé, amikor több ország is (főleg az Egyesült Államok és Franciaország) jogalkotással szorgalmazta az ilyen típusú vitarendezések alkalmazását, tekintettel az állami bíróságok leterheltségére, valamint a nemzetközi kereskedelem kiszélesedésére. Felgyorsult

világunknak köszönhetően napjainkban már több országban online választottbíróági eljárásra (ODR) is lehetőség van, bizonyos feltételek együttes teljesülése esetén.

A választottbíróágok szervezeti típusuk alapján *esetiek* (ad hoc), illetve *állandók* lehetnek. Előbbiek kizárólag az adott jogvita eldöntésére alakulnak, nincs székhelyük és nincs egységes szabályzatuk; a választottbírákat kizárólag a hatályos jogszabályok, valamint a felek között esetlegesen létrejött, az eljárás menetére és szabályaira vonatkozó egyezségek kötik.

Állandó választottbíróág Magyarországon valamely szervezet mellett, annak kérései között működhet – ilyen pl. a Kereskedelmi és Iparkamara mellett szervezett Választottbíróág, az Energetikai vagy a Hírközlési Választottbíróág, és ilyen a Magyar Agrárkamara mellett szervezett Állandó Választottbíróág. Állandók annyiban, hogy konkrét székhelyen, állandó eljárási szabályzat mellett működnek. A feleknek az eljárásra vonatkozó megállapodása csak annyiban érvényesülhet, amennyiben az adott kérdést az eljárási szabályzat nem rendezi, vagy az eltérő megállapodást maga a szabályzat, illetve jogszabály lehetővé teszi.

A magyar jogban a választottbíróági eljárásról az 1994. évi LXXI. törvény (Váb.) rendelkezik. A törvényt abban az esetben kell alkalmazni, ha az eseti vagy állandó választottbíróág helye (székhelye) a Magyar Köztársaság területén van. Amennyiben a felek – akár a jövőre nézve, egy esetleges későbbi jogvitájuk esetére, akár pedig a már kialakult jogvita rendezése érdekében – egyetértenek abban, hogy *rendes bírósági eljárás helyett választottbíróághoz kívánnak fordulni*, erre irányuló megállapodásukat írásba kell foglalniuk.

A Váb. értelmében – törvény külön rendelkezése hiányában – a választottbíróághoz fordulásnak három feltétele van, amelyek mindegyikének teljesülnie kell:

1. legalább a felek egyike gazdasági te-

vékenységgel hivatásszerűen foglalkozó személy (lehet természetes vagy jogi személy is), és a jogvita e tevékenységgel kapcsolatos,

2. a felek az eljárás tárgyáról szabadon rendelkezhetnek, továbbá

3. a választottbíróági eljárást választottbíróági szerződésben kikötötték.

Ezen feltételek hiányában is lehetséges a választottbíróági eljárás, amennyiben törvény azt külön megengedi. A Váb. az ügyek bizonyos csoportjára nézve a választottbíróági eljárást kizárja: az agrárgazdaság, illetve a vetőmagágazat szempontjából a fizetési meghagyásos eljárást, a közigazgatási pereket, a munkaviszonyból és munkaviszony jellegű jogviszonyból származó pereket emelném ki, mint olyanokat, amelyekben nem lehet választottbíróághoz fordulni.

Amennyiben az eljárás tárgya alapján lehetséges a választottbíróági eljárás, a felek erre irányuló egyező akaratát írásba kell foglalni, akár a köztük létrejött, gazdasági szerződés részeként (választottbíróági kikötés), akár külön íven szerkesztett szerződés formájában. A Magyar Agrárkamara mellett szervezett Állandó Választottbíróág az alábbi szövegezésű kikötést javasolja:

„Bármely, a jelen szerződéssel kapcsolatban vagy azzal összefüggésben – különösen annak értelmezéséből, érvényességéből, megszűnéséből, megszüntetéséből – keletkező vita eldöntésére a felek alávetik magukat a Magyar Agrárkamara mellett szervezett Állandó Választottbíróág kizárólagos illetékességével és hatáskörével meghozott döntésnek, azzal, hogy a választottbíróág a saját Eljárási Szabályzata szerint jár el.”

A Váb. értelmében írásban létrejött kikötésnek, illetve szerződésnek kell tekinteni azt a megállapodást is, amely a felek közötti levélváltás, táviratváltás, géptávirón vagy más, a felek üzenetét tartósan rögzítő eszközön történt üzenetváltás útján jött létre.

A választottbíróági eljárás egyik *előnye*, hogy a felek ráhatással bírnak a bíróság összetéte-

lére. Megállapodhatnak a választottbírák számában – amely létszám azonban csak páratlan lehet –, továbbá jogosultak bírakat jelölni a választottbírói névjegyzékből. A névjegyzékben kizárólag olyan személyek szerepelnek, akik jogtudományi jártasságuk mellett az adott jogvitára nézve *speciális szakértelemmel* rendelkeznek, hozzájárulva ezzel a minél inkább megalapozott döntéshoz. Három választottbíróból álló választottbírárság esetében mindegyik fél egy-egy választottbíró jelöl ki, és az így kijelölt két választottbíró jelöli ki a harmadik választottbíró. Háromnál több választottbíróból álló választottbírárság esetében a kijelölés a fentiek szerint történik, és a feleknek azonos számú bírót kell megjelölniük, majd a hiányzó választottbíró kijelöléséről a megválasztott bírák szótöbbséggel döntenek. Ez az összetétel garancia arra, hogy mindenki úgy érezheti: legalább képviselve volt a vitát eldöntő testületben, mindenképpen figyelembe vették az ő érveit is, mégpedig a döntéshozatal során is.

A Magyar Agrárkamara mellett szervezett Állandó Választottbírárság Eljárási Szabályzata (a továbbiakban: Szabályzat) a Váb-on túl többlet-szabályt állapít meg, amennyiben úgy rendelkezik, hogy a felek általi kijelölés az eljárás megindításakor esedékes: a felperesnek a keresetlevélben kell megjelölnie az általa választott bírót, az alperes pedig a keresetlevél kézhezvételét követő nyolc napon belül köteles bírót jelölni. Ugyancsak nyolc napja van az alperesnek arra, hogy esetlegesen kifogással éljen a választottbírárság hatáskörével szemben. A keresetlevél kötelező tartalmi elemei az Agrárkamara mellett szervezett Választottbírárság előtti eljárás esetén:

- a felek neve és pontos címe;
- a választottbírárság hatáskörének alapjául szolgáló adatok, illetve az erre irányuló megállapodás (választottbírársági kikötés);
- a kereset jogalapja és az alapul szolgáló tények, valamint ennek bizonyítékai;
- a felperes határozott kereseti kérelme (vagys az, hogy milyen tartalmú döntést kér a választottbírárságtól);
- a felperes által jelölt választottbíró (illetve ennek hiányában arra vonatkozó kérelme, hogy azt a választottbírárság jelölje ki);
- a perérték;
- a mellékelt iratok tételes felsorolása;
- a felperes cégszerű vagy meghatalmazott jogi képviselőjének meghatalmazása.

Az eljárás érdemi megindításához a felperesnek illetéket és eljárási költséget kell fizetni, és azok megfizetését a keresetlevélben igazolnia kell. Az Agrárkamara mellett szervezett Választottbírárság előtti eljárás illetéke

a perérték egy százaléka, de legalább 5.000,- forint, és legfeljebb 250.000,- forint. Az eljárási költség az alábbiak szerint alakul:

Pertárgyérték	Eljárási költség
0 – 1 millió forint	6%, de minimum 20.000,- forint
1 – 5 millió forint	60.000,- forint és az egymillió forint feletti rész 5%-a
5 – 10 millió forint	260.000,- forint és az ötmillió forint feletti rész 4%-a
10 millió forinttól	460.000,- forint és a tízmillió forint feletti rész 3%-a, de legfeljebb egymillió forint

Ezek az eljárási költségek háromtagú bírói tanács eljárására vonatkoznak; ettől eltérő létszám esetén a költség bírónként tíz százalékkal csökken, avagy növekszik. Amennyiben a felek ettől eltérően nem állapodnak meg, a költségeket a felperes előlegezi, de végső soron a pereszes fél viseli. Az eljárási díjon felül ún. regisztrációs díjat is kell fizetni az eljárás megindításával egyidejűleg (az Agrárkamara mellett szervezett Választottbírárság eljárása esetén ennek mértéke tízezer forint).

Ehhez képest az állami bíróság eljárása esetén az elsőfokú polgári peres eljárásban fizetendő illeték mértéke főszabályként az illetékalap 6%-a, de legalább 10 000 forint, legfeljebb 900 000 forint, a fellebbezés illetéke pedig ugyanennyi. Elmondható tehát, hogy az *eljárási költségek kedvezőbbek*, mint a rendes bíróságok részére fizetendő illetékek.

A választottbírárság előtti eljárásban a jogi képviselet lehetséges, de nem kötelező. Ez az eljárás – szemben az állami bíróságok előtti peres eljárással – *nem nyilvános*: azon a bírakon, a feleken, illetve képviselőiken, a jegyzőkönyvvezetőn és szükség esetén a tolmácon, a szakértőn és a tanúkon kívül kizárólag olyan személy lehet jelen, akinek a jelenlétéhez mind az eljáró bírák, mind pedig valamennyi fél hozzájárult. Ez tehát lényegesen nagyobb diszkréciót eredményez, mint az állami bíróság előtti, nyilvánosságra vonatkozó szabályok. Hozzájárul ehhez az is, hogy a választottbírák, azon túl, hogy természetesen függetlenek és pártatlanok, a teendőik ellátása keretében tudomásukra jutott körülmények tekintetében mind az eljárás alatt, mind pedig azt követően is, időbeli korlátozás nélkül, teljes titoktartásra kötelezettek.

A választottbírársági eljárás talán legnagyobb előnyeként annak gyorsasága emelhető ki. Közismert tény, hogy az állami bíróságok előtti perek, azok rendkívüli leterheltsége okán nem ritkán hosszú éveken át elhúzódnak. Ezzel szemben, a Szabályzat értelmében a választottbírárság az eljáró tanács megalakulását követő hat hónapon belül köteles az ügyet lezárni és érdemi döntést hozni. Emellett, a felek együttes kérelme esetén, pótdíj megfizetése mellett lehetőség van az ügy sürgősségi eljárásban történő tárgyalására: ez esetben az erre irányuló kérelem beérkezését követő harminc napon belül

tárgyalást kell tartani, és az eljárást lehetőleg hatvan napon belül be kell fejezni.

A jogvita gyors lezárásának másik garanciája, hogy a választottbírársági eljárás egyfokú: a választottbírárság ítélete végleges és kötelező, ellene *sem fellebbezésnek, sem felülvizsgálati eljárásnak nincs helye*. Mindössze az ítélet érvény-

telenítésére van lehetőség, a törvényben meghatározott igen szűk körben (például ha a választottbírársági szerződést megkötő félnek nem volt jogképessége vagy cselekvőképessége, vagy ha az ítéletet olyan jogvita ügyben hozták, amelyre a választottbírársági kikötés nem vonatkozik, illetve amelyre a választottbírársági szerződés rendelkezései nem terjednek ki).

Az ítélet hatálya megegyezik a rendes bíróság jogerős ítéletének hatályával: amennyiben az ítéletben foglaltakat a fél önként nem teljesíti, a végrehajtás iránt ugyanúgy kérelem terjeszthető elő, mint az állami bíróság ítélete esetén.

A Vetőmag Szövetség Szakmaközi Szervezet és Terméktanács (a továbbiakban: VSZT), a FruitVeB Magyar Zöldség-Gyümölcs Szakmaközi Szervezet és Terméktanács, valamint a Hegyközségek Nemzeti Tanácsa együttműködés keretében lehetőséget kapott a Magyar Agrárkamartól, hogy választott bírót jelöljön a Magyar Agrárkamara mellett szervezett Állandó Választottbírárságba. Ily módon a választható bírák listáján a vetőmag, a zöldség-gyümölcs, illetve a szőlő-bor szakterületekben szakmai, illetve a kapcsolódó jogi problémák területén jártas, illetve szakmai jártassággal rendelkező választott bírák is szerepelnek már.

A VSZT két vetőmag-ágazati szakembert: dr. Balikó Sándor okl. agrármérnököt, mezőgazdasági genetikai szakmérnököt és Szijjártó Antal okl. kertész-mérnököt, továbbá egy agrár- és gazdasági jogi területen működő jogászt: dr. Kator Zoltán ügyvédet, a Budapesti Corvinus Egyetem Kertészettudományi Kar adjunktusát jelölte a választottbírák sorába. De a Magyar Agrárkamara mellett szervezett Állandó Választottbírárság tagjai között találhatók további, a vetőmagágazathoz kötődő szakemberek is: például dr. Bittsánszky János, a ZKI vezérigazgatója, az MKT elnöke.

A választottbírársági út a viták lezárásának csupán egyik módja. Ugyanakkor érdemes lehet elgondolkozni azon, hogy szerződéseinkben előre kiköszük, ha „békés úton” nem sikerült megegyeznünk, kik, milyen formában zárják majd le a vitás ügyet.

A részletes eljárási szabályzat valamint a teljes választottbírói névsor a Magyar Agrárkamara honlapjáról érhető el. www.agrarkamara.hu

Dr. Kator Zoltán

A Fajtaoltalmi Nonprofit Kft. közleménye

A Fajtaoltalmi Nonprofit Kft. a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Értesítőben közzétette az általa képviselt tavaszi vetésű fajták egy hektárra eső jogdíj kiszámításához szükséges vetőmagmennyiséget és tömegegységre vetített licenclíj-mértéket, mely honlapunk Aktualitások menüpontja alatt elérhető. (www.vszth.hu)

GOSZ-VSZT Kukorica Posztregisztrációs Fajtakísérlet 2009

A már harmadik éve végzett Kukorica Posztregisztrációs Kísérletek célja, hogy az objektív eredmények birtokában a felhasználók kipróbált, megfelelő mennyiség és ismert minőség elérésére képes növényfajták közül választhassanak. A 14 helyszínen végzett kísérletben a FAO 200 ércsoportból 5 fajta, a FAO 300 ércsoportból 23 fajta, a FAO 400 ércsoportból pedig 12 fajta vett részt. Az eredményeket a GOSZ-VSZT Kukorica Posztregisztrációs Fajtakísérlet 2009 című kiadványban foglaltuk össze, mely elérhető honlapunkon az Aktualitások között. (www.vszth.hu)

Az EU Közös Fajtakatalógusának változása

Megjelent a Zöldségnövények Közös Fajtakatalógus 28. teljes kiadása és annak első kiegészítése, valamint a Szántóföldi növények Közös Fajtakatalógus 28. teljes kiadása. A lista elérhető a VSZT honlapjáról. (www.vszth.hu)

Zöldségnövények Nemzeti Fajtajegyzéke 2009

A Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal közzétette a zöldségnövények nemzeti fajtajegyzékét, mely megtalálható az MgSzH honlapján. A kiadvány egyben tartalmazza a Gyógy- és Fűszernövények Nemzeti Fajtajegyzékét is. (www.ommi.hu)

Változások az Európai Bizottságban és a folyamat lehetséges hatásai a vetőmagszektorra

A jelölt Biztosokkal alakulóban van a Bizottság. A növénytermesztéssel kapcsolatos jogszabályalkotás felelőssége ezentúl a DG SANCO-ra (Egészség- és Fogyasztóvédelmi Főigazgatóság) hárul, ahogyan a biotechnológiai, a növényvédő szerekkel és az egészségüggyel kapcsolatos munka is, melyek korábban a DG ENVI (Környezetvédelmi Biztonság) hatáskörébe tartoztak. Így külön csoport foglalkozik a növényegészségüggyel, ill. a növényvédő szerekkel, melyek valószínűleg azt a munkát folytatják, amire korábban a DG ENVI-t jelölték ki. Korábban a SANCO és az ENVI közötti megosztottság késlekedést és ellentmondásosságot eredményezett a politikában és az adminisztrációban, különösen a biotechnológia területén. Minden bizonnyal pozitív irányú változásokat és az eddig tapasztalt párhuzamosságok megszűnését fogja hozni a koncentrálódás. (Forrás: ESA Hírlével, 2009. november, elérhető: www.vszth.hu)

Mezőtúr lett az európai központ!

A vetőmag-előállítással és feldolgozással foglalkozó Syngenta Seeds Kft. mintegy 5 milliárd forintos fejlesztést tervez Mezőtúron a következő években. A fejlesztés keretében másfél év alatt felépülhetnek azok a létesítmények, amelyek az üzem mai kapacitását a feldolgozás munkafolyamatán belül 50, a betakarítás vonatkozásában 100, míg a raktározás terén 200 százalékkal bővíti majd. Mezőtúron működik a földréz legnagyobb Syngenta vetőmagvizsgáló laboratóriuma, részben ennek köszönhető, hogy a mezőtúri üzem a cégcsoporton belül európai központtá vált. (www.szabadfold.hu)

Tíz éves jubileumát ünnepelte a KWS

December 3-án a KWS Magyarország Kft. 10 éves jubileumi rendezvénye sajtótájékoztatóval kezdődött a Novotel Budapest

Congress & World Trade Centerben. A 153 évre visszatekintő cég a világ vetőmagpiacán vezető helyet tölt be. A családi vállalkozás napjainkra több földrészt átölelő nemesítő birodalomra fejlődött. A cégcsoport jelentős piaci részesedést tudhat magáénak az európai kukorica vetőmagpiacon, jelentős összegeket fordítva a kutatás-fejlesztésre. Hazai sikereit részben a 2002 óta működő hazai nemesítési munkájának, részben a területi képviselői hálózat partnerközpontú tanácsadói munkájának köszönheti. (www.agroinform.com)

60 éves a Maisadour Semences

A francia cég, mely több mint 23 országban van jelen, 1949 óta állít elő vetőmagot. A Maisadour Semences Európában kukorica, napraforgó és repce vetőmagot termel, de a kukorica vetőmag-előállítás a meghatározó. (Forrás: MezőHír)

Beszámoló a Géntechnológiai Eljárásokat Véleményező Bizottság 2008. évi tevékenységéről

A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Értesítő 9. számának 3047. oldalán jelent meg a Géntechnológiai Eljárásokat Véleményező Bizottság 2008. évi munkájáról készült beszámoló, melyben többek között összefoglaló olvasható a 2008. évben megvitattott kérelmekről. (www.kozlonykiado.hu)

183/2009. (XII. 30.) FVM rendelet

A növényfajták állami elismeréséről, valamint a szaporítóanyagok előállításáról és forgalomba hozataláról szóló 2003. évi LII. törvény végrehajtására kiadott egyes miniszteri rendeletek módosításáról.

A rendelet technikai módosításokat tartalmaz, az Európai Unió jogszabályoknak való megfelelést szolgálja. Az FVM a jogszabály kihirdetése előtt véleményezésre megküldte a VSZT-nek, és a Szövetség nem talált benne kivetnivalót. (www.fvm.hu)

Összeállította: Németh Noémi

VETŐMAG SZÖVETSÉG SZAKMAKÖZI SZERVEZET ÉS TERMÉKTANÁCS LAPJA

Elérhetőség: Ruthner Szabolcs ügyvezető igazgató

1113 Bp. Ábel Jenő u. 4/b • Tel. 06-1-332-5755, Fax: 06-1-302-6507 • E-mail: vetomagt@hu.inter.net • Honlap: www.vszth.hu

Felelős szerkesztő: Hajtun György

Szerkesztő Bizottság: Dr. Balikó Sándor /elnök/ (Bóly Zrt) • Bíró János (Syngenta Seeds) • Blum Zoltán (Saaten Union) • Pavelka Árpád (ZKI) • Virágné Pintér Gabriella (Gabonakutató)

Kiadja: A Vetőmag Szövetség Szakmaközi Szervezet és Terméktanács

Felelős kiadó: VSZT ügyvezető igazgatója